

УДК 81'42[808.51:327-051]355.48(477-651.2:470-051.1)"2022/..."
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2023.34.22>

Діана Сабадаш, канд. філол. наук, доц.
ORCID: 0000-0001-8972-8003
e-mail: dianaplysak@gmail.com

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна

Василина Луканюк, студ.
ORCID: 0009-0005-3971-6131
e-mail: lukanyuk2001@gmail.com

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна

КОНЦЕПТ DEMOCRACY У ПРОМОВАХ СВІТОВИХ ЛІДЕРІВ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Відображено результати реконструкції концепту DEMOCRACY в лексикографічних джерелах і проаналізовано його актуалізацію у промовах Джо Байдена, Бориса Джонсона, Ліз Трасс, Урсули фон дер Ляєн і Володимира Зеленського у 2022 р. у курсі російсько-української війни. На основі компонентно-семантичного аналізу дефініцій лексеми democarcy у вісьмох англійських тлумачних словниках (Cambridge Dictionary, Oxford Learner's Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Macmillan Dictionary, Collins Online Dictionary, Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus, The Chambers Dictionary, Etymology Online Dictionary) було змодельовано польову структуру концепту, яка містить поля ядра (people's government, system of government), поля ближньої (country, equality, right to vote) і дальньої (freedom) периферії. Дослідження 12 відібраних промов (67 сторінок друкованого тексту) дозволило також виокремити поле дальньої периферії fight, яке актуалізується внаслідок об'єктивізації таких ознак концепту як democarcy under threat, union, protect / defend democarcy, protect / defend freedom унаслідок переосмислення концепту DEMOCRACY в контексті агресії Росії проти України. Було визначено, що у промовах світових лідерів 2022 р. концепт DEMOCRACY вербалізується за допомогою лексем democarcy, people, vote, elect, free, freedom, country, etc. Аналіз особливостей і частотності їхнього використання вказує на те, що лексема democarcy у співвідношенні з іншими вербалізаторами переважає в промовах американського президента, про що свідчить кількість її слововживань – 111, та Урсули фон дер Ляєн – 27 лексичних одиниць; лексеми people (65 слововживань) і country (64 слововживання) домінують у промовах Бориса Джонсона та Ліз Трасс; у промові Володимира Зеленського переважаючими вербалізаторами виступають free, freedom і people, що вказує на актуальну пріоритетність компонентів концепту для представників різних націй. Протиставлення концептів DEMOCRACY та AUTOCRACY для характеристики відповідно України та її народу і країни-агресора та її очільника відображають зміни у сприйнятті України та українців на світовій арені.

Ключові слова: концепт, DEMOCRACY, польова модель, дефініційний аналіз, компонентний аналіз, вербалізатор, російсько-українська війна.

Вступ. Тисячолітній розвиток людства ознаменованний появою й еволюцією підходів до взаємодії суспільства і влади. Державний устрій відіграє одну із ключових ролей у процесі імплементації та збереження людських цінностей, принципів і переконань. На думку Н. Григорук, основою усталеної нині в розвинених країнах моделі ліберальної демократії виступають такі демократичні цінності, як "громадянство і громадянськість, свобода совісті, свобода слова, людська гідність, моральна автономія, приватність і невтручання в особисте життя, громадська асоціація та соціальний порядок" [1]. Зазначені цінності відображають ступінь розвитку суспільної свідомості та індивідуальної гідності, здатність людини усвідомлювати й захищати власні інтереси зі знанням справи та з урахуванням інтересів суспільства загалом. Демократія передбачає свідоме й активне залучення громадян до суспільного життя з метою піднесення людини, включення її до цивілізаційних процесів, і формування порядку, заснованого на свободі й відповідальності [1]. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. нівелювало основи демократії та стало загрозою демократичним цінностям глобального суспільства. Очевидне протистояння демократії та авторитаризму сколихнуло світову громадськість і спонукало світових лідерів до висловлення офіційної позиції для відстоювання та збереження демократичних цінностей. Концепт DEMOCRACY, який виступає ключовим у їхніх промовах, широко актуалізується та відображає основні вектори розвитку суспільства. Отже, актуальність дослідження визначається тим, що реконструкція концепту і порівняльний аналіз особливостей його вербалізації у промовах світових лідерів 2022 р. допоможе визначити ключові спільні й відмінні ціннісні орієнтири представників демократичних сил і можливі зміни в наповненні концепту зумовлені війною.

Метою розвідки є аналіз особливостей вербалізації концепту DEMOCRACY у промовах світових лідерів 2022 р. у контексті війни в Україні. Досягнення мети передбачає розкриття теоретичних і методологічних засад дослідження особливостей вербалізації концептів у дискурсі; представлення результатів реконструкції концепту DEMOCRACY у лексикографічних джерелах; аналіз особливостей вербалізації концепту DEMOCRACY у відібраних промовах у контексті війни в Україні; здійснення порівняльного аналізу особливостей вербалізації концепту у промовах Джо Байдена, Бориса Джонсона, Ліз Трасс, Урсули фон дер Ляєн, Володимира Зеленського (загалом 12 промов обсягом 67 сторінок друкованого тексту формату Times New Roman, 12).

Об'єкт дослідження становлять структура та наповнення концепту DEMOCRACY. Предметом дослідження є особливості вербалізації концепту у промовах Джо Байдена, Бориса Джонсона, Ліз Трасс, Урсули фон дер Ляєн і Володимира Зеленського у 2022 р. у контексті війни в Україні.

Новизна дослідження визначається тим, що в роботі вперше здійснено спробу проаналізувати особливості вербалізації концепту DEMOCRACY у промовах світових лідерів 2022 р. у контексті війни в Україні.

Аналіз останніх теоретичних праць продемонстрував, що існує багато трактувань поняття "концепт". Концепт пов'язують з індивідуальною інтерпретацією визначених смислів, розглядають як "ментальну репрезентацію досвіду", яка виникає внаслідок відображення об'єктивного світу у свідомості індивіда [6, 38]. Концепт існує як динамічна сутність, яка виникає завдяки інтерактивно-дискурсивній взаємодії суб'єктів і зумовлює зміст і мету цієї взаємодії [6, с. 39]. А. Загнітко визначає концепт як "одиницю мислення і / або людської психіки, що

відображає знання і досвід людини" [2, с. 98]. Зміст концепту на його думку складають дані про об'єкти та їхню структуру, їхні взаємозв'язки, тобто інформацію про об'єкти та явища у світі, якою людина оперує [2, с. 98]. А. Приходько описує концепт як "складно структурований феномен", понятійний компонент якого проходить етнопсихологічну оцінку та поєднується з лінгвокультурним началом [10, с. 21]. Основою концепту, на його думку, є понятійний компонент, який опирається на визначення лексеми назви концепту. Наступним іде перцептивно-образний прошарок, який представлений асоціаціями й образами, які породжуються у свідомості певними предметами чи явищами. Завершальною складовою виступає ціннісний компонент, який пов'язаний із духовними мотивами, які виникають у свідомості індивіда через його приналежність до певного етно- та лінгвокультурного соціуму [10, с. 22–27]. Отже, структура концепту моделюється за принципом нашарування. Структурі концепту притаманні три базові елементи – образ, інформаційний вміст та інтерпретаційне поле. Для побудови моделі концепту часто застосовують принцип польової організації, який опирається на значущість тих чи інших когнітивних ознак у самій структурі концепту. Такі ознаки розподіляються по полях і мікрополях, залежно від рівня їхнього прояву в контексті й періодичності застосування. У центрі цієї схеми перебуває ядро. Воно представлене чуттєво-наочним образом, який сформований на основі особистого досвіду та характеризується найбільш вираженими ознаками й частотністю вербалізації в контексті. На периферіях розміщені інформаційний вміст та інтерпретаційне поле концепту, які містять оцінки й інтерпретування різних ознак, розставлених у порядку від менш до більш абстрактних [9, с. 218–219].

Політичний дискурс є різновидом дискурсу, у якому розкриваються прагнення здобути, утримати та здійснювати політичний вплив. Його основною метою є необхідність адресанта висловити своє бачення ситуації та переконати у правильності цього бачення адресатів. За своєю суттю політичний дискурс, як і інші види дискурсу, є когнітивним явищем, оскільки він пов'язаний із репрезентацією та передачею знань [7, с. 35]. Застосування лінгвокогнітивного підходу в дослідженні політичного дискурсу забезпечує можливість виявити взаємозв'язок між лінгвістичною структурою тексту та способом мислення його автора, дозволяє проаналізувати процеси та фактори, що зумовлюють прийняття рішень [7, с. 43–44]. Політична промова як жанр політичного дискурсу характеризується логічністю, образністю, емоційністю, зв'язністю у викладенні думок, використанням лексики професійного вжитку, які зумовлюють способи та методи впливу на реципієнтів. Зазвичай у промові окреслюється актуальна суспільна проблема, розкриваються шляхи її розв'язання та підбиваються підсумки [5, с. 65]. Політики суттєву увагу приділяють підготовці змісту та форми промови, використанню мовленнєвих прийомів, стилістичних засобів і структурі виступу задля досягнення своїх цілей і здійснення ефективного впливу на слухача. Кожне звернення політичного діяча має певну мету, наприклад, формування певних поглядів у суспільстві, поштовх до розв'язання актуальних проблем шляхом впливу на емоційний та інтуїтивний аспекти сприйняття [8, с. 118].

Особливості втілення концепту DEMOCRACY в політичному дискурсі досліджували В. Ликіна [4] і Д. Каліщук [3]. В. Ликіна розглядала відмінності втілення концепту ДЕМОКРАТІЯ у промовах Терези Мей і Дональда Трампа з погляду когнітивно-риторичного підходу [4, с. 100]. Д. Каліщук досліджувала особливості вербалізації

концепту DEMOCRACY в дискурсах Дж. Буша мол. і Б. Обама [3, с. 12–13].

Методологія дослідження. Досягнення поставленої мети зумовило вибір методів дослідження, а саме: компонентно-семантичного аналізу словникових дефініцій – з метою виокремлення семантичних складників лексеми *democracy* та розкриття поняттєвої складової і когнітивних ознак концепту DEMOCRACY; процедури когнітивного моделювання – для реконструкції базових полів концепту DEMOCRACY; контекстуально-ситуативного аналізу, дискурс-аналізу та порівняльного аналізу – для виокремлення і характеристики особливостей вербалізації концепту DEMOCRACY у політичному дискурсі; кількісного контент-аналізу – для визначення частотності використання виокремлених шляхом суцільної вибірки вербалізаторів досліджуваного концепту у проаналізованих промовах світових лідерів.

Результати дослідження. З метою реконструкції структури концепту DEMOCRACY було здійснено дефініційний аналіз лексеми *democracy* у вісьмох тлумачних словниках англійської мови, серед яких Cambridge Dictionary, Oxford Learner's Dictionaries, Longman Dictionary of Contemporary English, Macmillan Dictionary, Collins Online Dictionary, Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus, The Chambers Dictionary, Etymology Online Dictionary. Лексема *democracy*, яка є також ім'ям концепту DEMOCRACY має такі значення:

- 1) a government held by the rule of majority [11; 13; 14; 15; 16; 17; 18];
- 2) a system of government in which people of a country vote to elect government representatives [11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18];
- 3) a country with democratic system of government [12; 13; 15; 16; 17; 18];
- 4) a system, situation or organization providing equal treatment to anyone, and right to vote or make decisions [11; 12; 14; 15; 17];
- 5) the belief in freedom and equality between people or a system of government based on this belief [11].

Дефініційний аналіз дав можливість виділити такі поля концепту як *people's government*, *system of government*, які утворюють ядро концепту; *country*, *equality*, *right to vote* належать до ближньої периферії, оскільки мають зв'язок з основними визначеннями й розширюють спектр когнітивних ознак концепту, але належать до вторинної номінації; і поле *freedom*, яке належить до дальньої периферії, оскільки воно має асоціативні зв'язки з іншими полями, але окреслене лише в одному лексикографічному джерелі.

Результати компонентного аналізу показують, що основними вербалізаторами концепту DEMOCRACY є лексеми *democracy*, *people*, *vote*, *voting*, *elect*, *elections*, *country*, *free*, *freedom*.

Найбільша частота вживання лексеми *democracy* простежується у промовах Джо Байдена, і разом зі спільнокореновими похідними налічує 111 слововживань. Найчастіше *democracy* вживається з такими ознаками як **our** та **American**; лексичну одиницю *democracies* американський президент вживає, коли говорить про інші держави з демократичним політичним режимом.

Аналіз лексичної сполучуваності одиниці *democracy* з іншими словами дозволяє виокремити такі когнітивні ознаки концепту як **democracy under threat** та **protect / defend democracy / freedom**. Словосполучення, які актуалізують ці ознаки можна поділити на дві групи: ті, які безпосередньо описують її – *a struggle for*, *a battle for*, *to undermine*, *ongoing attack on democracy*, *real threat*,

destroying American democracy; і ті, які відображають заклик для збереження демократії – *to believe in; to put strengths of democracies into action; to stand up for; to stop the assault on American democracy; saving American democracy; to defend; to secure; to strengthen; to stand watch over our democracy; to preserve*.

У проаналізованих промовах Бориса Джонсона та Ліз Трасс частота вживання вербалізатора *democracy* складає 10 одиниць. В основному лексема *democracy* вживається з ознаками **free** та **freedom**, які об'єктивуються такими словосполученнями як *our fundamental belief in freedom, stand up for freedom and democracy, a fight for freedom and democracy, free democracies, your freedom, Ukrainian freedom, free media, free elections*.

Невід'ємною складовою демократії у промовах Бориса Джонсона є свобода. Піднімаючи тему свободи британський экс-прем'єр-міністр часто торкається теми України, підкріплюючи її прикладами свобод у демократичних країнах, що демонструє наступне висловлення: *"And it is precisely because we understand this danger in Britain and in Ukraine – precisely because we are democracies, and because we have a free media, the rule of law, free elections and robust parliaments"* [26].

У виступах президентки Єврокомісії Урсули фон дер Ляен одним із вербалізаторів концепту DEMOCRACY є лексема *democracies* і її спільнокореневі похідні (кількість слововживань – 27), які репрезентуються виразами: *our democracies; standing up for our democracies; power of democracies; democratic nation; strengthening our democracies; strong democracies; democratic partners; our democratic life, democratic institutions*. Демократія розкривається як прояв свободи чи волі, коли Урсула фон дер Ляен говорить про Україну: *longing for peace and freedom, torch of freedom, a free and independent Ukraine*. Деякі з цих словосполучень представлені в мікроконтексті *"In these days, independent Ukraine is facing its darkest hour. At the same time, the Ukrainian people are holding up the torch of freedom for all of us"* [29].

Під час аналізу промови президента України з перших слів стає зрозумілим, що домінуючим актуалізатором концепту буде лексема *freedom*. Разом із лексичною одиницею **free** налічується 13 слововживань. У виступі, виголошеному перед конгресом Сполучених Штатів, Володимир Зеленський звертається до американців, як до тих, хто високо цінує свободу та справедливість так, як це роблять українці. Американський та український народи тісно пов'язані у промові президента, оскільки Сполучені Штати є як взірцем демократії та свободи, так і найбільшими та найсильнішими союзниками України, що також обумовлює такі ознаки концепту як **union, allies, support**. Об'єднані зусилля та підтримка заради збереження демократичних цінностей так само зумовлюють ознаку **protect / defend democracy / freedom**. У мікроконтексті *"Our two nations are allies in this battle. And next year will be a turning point. The point, when Ukrainian courage and American resolve must guarantee the future of our common freedom. The freedom of people, who stand for their values"* [21] поле *freedom* актуалізується такими лексичними словосполученнями: *to protect freedom, to defend our freedom, our common freedom, the freedom of people, free people, free world*.

Те, що свобода є невід'ємною складовою демократії відзначає і Джо Байден. У нього вона актуалізується насаперед словосполученням *free and fair elections*, тобто можливість самостійно обирати правлячу верхівку на чесних виборах [20; 22; 24; 28]. Синонімом до *freedom* виступає лексема *liberty*.

Згідно з результатами проведеного аналізу, лексема *people* є також одним з основних вербалізаторів досліджуваного концепту. Ця лексична одиниця характеризується високою частотою вживання в досліджуваних промовах усіх лідерів: у промовах Джо Байдена – 87 слововживань, Ліз Трасс – 34, Бориса Джонсона – 31, Урсули фон дер Ляен – 25, Володимира Зеленського – 11. Населення країни має права й обов'язки, окрім вибору представників правлячої верхівки народ може впливати і на інші сфери політичного та соціального життя: усунення нелегітимного президента чи очільника уряду, висунення вимог щодо дотримання законодавства, захист територій. Президент США наділяє народ особливим статусом у формуванні та підтримці демократії: *"For that's what democracy is. It's a choice, a decision of the people, by the people and for the people"* [20].

Промовці замінюють *people* займенником *we*, а також вживають лексеми на позначення національної приналежності: Джо Байден використовує (*my fellow*) *Americans, citizens, nation*; прем'єр-міністри Великобританії – *British people, Ukrainian people* або *people of Ukraine*; президент України – *Ukrainians*.

У виступах очільниці Єврокомісії віділяємо вербалізатор *partners*. У досліджуваному матеріалі він актуалізується такими словосполученнями: *valuable partnerships, like-minded partners, key partners; democratic partners; other G7 partners, our partners in response and our partners and allies*. Це дає змогу встановити, що важливою ознакою демократії є **union** – єднання, об'єднані зусилля, праця й рух в одному напрямі не лише в політичній площині, а й у плані досягнення спільного результату: *"We should strive to expand this core of democracies. The most immediate way to do so is to deepen our ties and strengthen democracies on our continent. This starts with those countries that are already on the path to our Union"* [30].

Одним зі структурних полів реконструйованого концепту DEMOCRACY є COUNTRY і за результатами компонентного аналізу лексема *country* є також одним із вербалізаторів концепту. У досліджуваних промовах ця лексема відповідає визначенню – *a country with democratic system of government* або навпаки вживається на позначення протилежної демократії політичної системи – автократії. Наведемо приклад з однієї із промов Байдена з цим компонентом, де демократія (народовладдя) виражена одиницею *our*, а авторитаризм – *his*. *"It's not only Russia's actions in Ukraine that are reminding us of democracy's blessing. It's our own country – his own country, the Kremlin, is jailing protesters"* [24]. У промовах глави Білого дому ознака *country* актуалізується такими виразами: *our country, this country, my own country, a big complicated country, your country*, коли мова йде про Сполучені Штати та *their country* – про Україну. Кількість одиниць у досліджених текстах становить – 33. Синонімом до цієї лексеми-вербалізатора виступає лексема *state*.

У зверненнях британських очільників уряду вербалізатор *country* характеризується високою частотою вживання (64 слововживання) і пов'язаний із такими тематичними групами: Великобританія – *our country, great country, my country, this country*; Україна – *your country, innocent and wonderful country, beautiful country, sovereign European country, extraordinary country, this country*; інші європейські країни – *other European countries*.

У демократичних країнах органи влади обираються народом шляхом незалежного таємного голосування. Отримані дані компонентно-семантичного аналізу дефініцій дозволяють виділити лексеми *vote* та *elect* і їхні похідні

лексеми *voter, voting, voted, elected, election, elections* як вербалізатори концепту DEMOCRACY. У мікроконтексті "President Zelensky was **democratically elected**" [24] використання прислівника *democratically*, із метою характеристики виборного процесу, вказує на важливу складову демократії – свободу волевиявлення, і характеризує Україну як демократичну державу.

Кожен зі згаданих промовців у своїх виступах торкається теми російсько-української війни через протиставлення концептів DEMOCRACY та AUTOCRACY. У досліджуваних промовах спостерігаємо тенденцію до зображення України й українського народу як символів демократії. Вони протиставляються Росії та її очільнику як символам автократії, або ж авторитаризму. Американський лідер твердо висловлює свою позицію та протиставляє інтереси народу амбіціям однієї особи у мікроконтексті "Autocracy is the opposite of democracy. It means **the rule of one, one person, one interest, one ideology, one part**" [20].

Аналізуючи звернення прем'єр-міністрів Великобританії, знову спостерігаємо чітке протиставлення: "It is about **Ukrainian democracy against Putin's tyranny**" [26]. Окрім цього наводимо перелік антонімічних пар, де позитивні сторони спрямовані на опис демократичної форми, а негативні на авторитаризм: "It is about **freedom versus oppression**. It is about **right versus wrong**. It is about **good versus evil**" [26].

Знаходимо схоже представлення опозицію понять демократія – автократія, а також перелік рис на зображення обох у промовах президентки Урсули фон дер Ляєн: "It is a clash of **two worlds, two polar sets of values**. They are so right. This is a clash between **the rule of law and the rule of the gun**; between **democracies and autocracies**; between **a rules-based** and a world of naked **aggression**" [29]. Таке протиставлення уособлює зміну у сприйнятті України на світовій арені та формування чіткого образу європейської держави із визначеними демократичними цінностями й ідеалами, які народ України готовий захищати ціною життя.

Боротьба українців проти агресії Росії зумовила об'єктивациєю ще одного поля дальньої периферії концепту DEMOCRACY – fight (див. **Рис. 1**). В умовах сьогодення свобода, а відповідно і демократія виступають цінностями за які треба боротися, що актуалізується лексемою *fight* (боротьба, боротися), не тому що їм притаманні ознаки агресії та завоювання, а тому що очевидно стає потреба у силі для протистояння тиранії й бажанню підкорити/придушити волю людей, які складають повну протилежність концепту DEMOCRACY. Так бачить це президент України, протиставляючи тиранію/жорстокість агресора та життя мирних вільних людей: "So, here is the frontline – the **tyranny**, which has no lack of **cruelty – against the lives of free people**" [21].

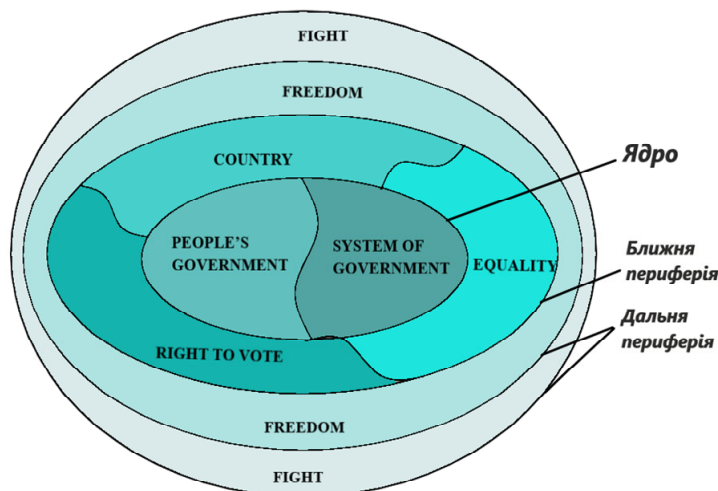

Рис. 1. Польова модель концепту DEMOCRACY

Ще одне підтвердження, що поле *fight* є одним зі структурних складових концепту DEMOCRACY знаходимо у промовах британців, де знову ж таки цитата адресована сміливим українцям, які борються не лише за власну безпеку, а й за безпеку, свободу й демократію у світі. "The brave Ukrainian people aren't just **fighting** for their security but for all our security. This is a **fight for freedom and democracy** around the world" [27].

Висновки. Компонентно-семантичний аналіз словникових дефініцій лексеми *democracy* дав можливість виділити такі поля концепту DEMOCRACY як *people's government, system of government* (ядро концепту); *country, equality, right to vote* (ближня периферія); і *freedom* (дальня периферія). У розглянутих промовах концепт DEMOCRACY вербалізується в основному лексемами *democracy, people, partners, country, vote, elect, freedom, free and fair elections*. У промовах Джо Байдена та Урсули фон дер Ляєн спостерігається найбільша частота вживання лексеми *democracy*. У проаналізованих промовах

Бориса Джонсона переважають вербалізатори *people* та *country*. У промові Володимира Зеленського домінуючими вербалізаторами виступають *free, freedom* та *people*. Об'єднані зусилля й підтримка заради захисту та збереження демократичних цінностей так само відповідають таким ознакам концепту DEMOCRACY у промовах світових лідерів як *democracy under threat, union, protect / defend democracy* та *protect / defend freedom*. Це зумовило об'єктивацию ще одного поля дальньої периферії концепту DEMOCRACY – *fight*. В контексті теми Російсько-Української війни відбувається протиставлення концептів DEMOCRACY та AUTOCRACY через зображення України й українського народу як символів демократії, а Росії та її очільника – автократії / авторитаризму. Така поляризація відображає зміни у сприйнятті України та українського народу у світі та формування образу європейської держави з чіткими демократичними цінностями й ідеалами, які захищаються ціною життя.

Список використаних джерел

- Григорук Н. А. Демократичні цінності суспільства / Н. А. Григорук // Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід : 36. тез III Міжнародної науково-практичної конференції (13–14 травня 2021 р., м. Тернопіль). – Тернопіль: Вектор, 2021. – С. 80–83.
 - Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – Т. 2. – 350 с.
 - Калішчук Д. М. Концептуальні стилі англійських політиків (на матеріалі політичного дискурсу президентів Дж. Буша мол., Б. Обами) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / Д. М. Калішчук. – Запоріжжя, 2017. – 20 с.
 - Лікіна В. В. Концепт **ДЕМОКРАТІЯ** в промові Терези Мей і Дональда Трампа: когнітивно-риторичний аспект / В. В. Лікіна // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2021. – № 15. – С. 99–103.
 - Лосева І. В. Мовностилістичні ознаки політичних промов / І. В. Лосева // Нова Філологія. – 2012. – № 50. – С. 64–66.
 - Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / А. П. Мартинюк. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 196 с.
 - Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики / Л. Нагорна. – Київ: Світогляд, 2005. – 315 с.
 - Назаренко М. М. Труднощі перекладу текстів політичних промов / М. М. Назаренко // Вісник Луганського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2018. – № 7 (321). – С. 118–123.
 - Полюжин М. Поняття, концепт та його структура / М. Полюжин // Науковий вісник Східноєвропейського нац. ун-ту імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. – 2015. – № 4 (305). – С. 212–222.
 - Приходько А. Н. Концепти і концептосистеми : монографія / А. Н. Приходько. – Днепропетровск: Белая Е. А., 2013. – 307 с.
 - Cambridge Dictionary. – URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/democracy>
 - Collins Online Dictionary. – URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/democracy>
 - Etymonline – Online Etymology Dictionary. – URL: <https://www.etymonline.com/search?q=democracy>
 - Longman Dictionary of Contemporary English. – URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/democracy>
 - Macmillan Dictionary Free English Dictionary and Thesaurus. – URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/democracy>
 - Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus. – URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/democracy>
 - Oxford Learner's Dictionaries. – URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/democracy?q=democracy>
 - The Chambers Dictionary. – URL: <https://chambers.co.uk/search/?query=democracy&title=21st>
- Джерела ілюстративного матеріалу**
- Boris Johnson's final speech as Prime Minister: 6 September 2022. – URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/boris-johnsons-final-speech-as-prime-minister-6-september-2022>
 - Full Transcript of President Biden's Speech on Democracy. – URL: <https://www.nytimes.com/2022/11/02/us/politics/transcript-biden-speech-democracy.html>
 - Full Transcript of Zelensky's Speech Before Congress. – URL: <https://www.nytimes.com/2022/12/21/us/politics/zelensky-speech-transcript.html>
 - January 6, 2022: Remarks on the Anniversary of the January 6th Assault on the US Capitol. – URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-6-2022-remarks-anniversary-january-6th-assault-us>
 - Liz Truss First Downing Street Address as Prime Minister. – URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/liztrussfirstpmspeech.htm>
 - March 26, 2022: Remarks in Support of the People of Ukraine. – URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-26-2022-remarks-support-people-ukraine>
 - PM remarks at joint press conference with President Zelenskyy in Kyiv: 24 August 2022. – URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-remarks-at-joint-press-conference-with-president-zelenskyy-in-kyiv-24-august-2022>
 - Prime Minister Boris Johnson's address to the Ukrainian Parliament: 3 May 2022. – URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-minister-boris-johnsons-address-to-the-ukrainian-parliament-3-may-2022>
 - Prime Minister Liz Truss's speech to Conservative Party Conference 2022. – URL: <https://www.conservatives.com/news/2022/prime-minister-liz-truss-s-speech-to-conservative-party-conference-2022>
 - September 1, 2022: Remarks on the Continued Battle for the Soul of the Nation. – URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-1-2022-remarks-continued-battle-soul-nation>
 - Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the Russian aggression against Ukraine. – URL: <https://www.pubaffairsbruxelles.eu/eu-institution-news/speech-by-president-von-der-leyen-at-the-european-parliament-plenary-on-the-russian-aggression-against-ukraine/>
 - 2022 State of the Union Address by President von der Leyen. – URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_5493

References

- Hryhoruk, N. A. (2021). Demokratychni tsinnosti suspilstva [Democratic values of society]. *Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretynnyi analiz*

ta praktychnyi dosvid : zbirnyk tez III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Ternopil : Vektor, p. 80-83. (In Ukr.)

- Zahnitko, A. P. (2012). *Slovyk suchasnoi linhvistyky: poniattia i terminy* [Dictionary of modern linguistics: concepts and terms]. Donetsk: DonNU. (In Ukr.)
 - Kalishchuk, D. M. (2017). *Kontseptualni styli anhlomovnykh politykiv (na materiali politychnoho dyskursu prezidentiv Dzh. Busha mol., B. Obamy)* [Conceptual styles of English-speaking politicians (based on the material of the political discourse of presidents J. Bush Jr., B. Obama)]. Zaporizhzhia. (In Ukr.)
 - Lykina, V. V. (2021). *Kontsept DEMOKRATIIA v promovakh Terezy Mei i Donalda Trampa: kohnityvno-rytorychnyi aspekt* [DEMOCRACY concept Theresa May's and Donald Trump's speeches: cognitive-rhetorical aspect]. *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*, 15, p. 99–103. (In Ukr.)
 - Losieva, I. V. (2012). *Movnostylistychni oznaky politychnykh promov* [Linguistic features of political speeches]. *Nova Filolohiia*, 50, p. 64–66. (In Ukr.)
 - Martyniuk, A. P. (2012). *Slovyk osnovnykh terminiv kohnityvno-dyskursyvnoi linhvistyky* [Dictionary of the main terms of cognitive-discursive linguistics]. Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina. Nahorna, L. (2005). *Politychna mova i movna polityka: diapazon mozhyvosti politychnoi linhvistyky* [Political language and language policy: the range of possibilities of political linguistics]. Kyiv: Svitohliad. (In Ukr.)
 - Nahorna, L. (2005). *Politychna mova i movna polityka: diapazon mozhyvosti politychnoi linhvistyky* [Political language and language policy: the range of possibilities of political linguistics]. Kyiv: Svitohliad. (In Ukr.)
 - Nazarenko, M. M. (2018). *Trudnoshchi perekladu tekstiv politychnykh promov* [Difficulties in translating the texts of political speeches]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*, 7(321), p. 118–123. (In Ukr.)
 - Poliuzhyn, M. (2015). *Poniattia, kontsept ta yoho struktura* [Notion, concept and its structure]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii: Filolohichni nauky*, 4(305), p. 212–222. (In Ukr.)
 - Prihod'ko, A. N. (2013). *Kontsepty i kontseptosistemy: monografiia* [Concepts and concept systems]. Dnepropetrovsk: Belaja E. A. (In Rus.)
 - Cambridge Dictionary. – URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/democracy>
 - Collins Online Dictionary. – URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/democracy>
 - Etymonline – Online Etymology Dictionary. – URL: <https://www.etymonline.com/search?q=democracy>
 - Longman Dictionary of Contemporary English. – URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/democracy>
 - Macmillan Dictionary Free English Dictionary and Thesaurus. – URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/democracy>
 - Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus. – URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/democracy>
 - Oxford Learner's Dictionaries. – URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/democracy?q=democracy>
 - The Chambers Dictionary. – URL: <https://chambers.co.uk/search/?query=democracy&title=21st>
- Sources of illustrative material**
- Boris Johnson's final speech as Prime Minister: 6 September 2022. – URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/boris-johnsons-final-speech-as-prime-minister-6-september-2022>
 - Full Transcript of President Biden's Speech on Democracy. – URL: <https://www.nytimes.com/2022/11/02/us/politics/transcript-biden-speech-democracy.html>
 - Full Transcript of Zelensky's Speech Before Congress. – URL: <https://www.nytimes.com/2022/12/21/us/politics/zelensky-speech-transcript.html>
 - January 6, 2022: Remarks on the Anniversary of the January 6th Assault on the US Capitol. – URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-6-2022-remarks-anniversary-january-6th-assault-us>
 - Liz Truss First Downing Street Address as Prime Minister. – URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/liztrussfirstpmspeech.htm>
 - March 26, 2022: Remarks in Support of the People of Ukraine. – URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-26-2022-remarks-support-people-ukraine>
 - PM remarks at joint press conference with President Zelenskyy in Kyiv: 24 August 2022. – URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-remarks-at-joint-press-conference-with-president-zelenskyy-in-kyiv-24-august-2022>
 - Prime Minister Boris Johnson's address to the Ukrainian Parliament: 3 May 2022. – URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-minister-boris-johnsons-address-to-the-ukrainian-parliament-3-may-2022>
 - Prime Minister Liz Truss's speech to Conservative Party Conference 2022. – URL: <https://www.conservatives.com/news/2022/prime-minister-liz-truss-s-speech-to-conservative-party-conference-2022>
 - September 1, 2022: Remarks on the Continued Battle for the Soul of the Nation. – URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/september-1-2022-remarks-continued-battle-soul-nation>
 - Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the Russian aggression against Ukraine. – URL: <https://www.pubaffairsbruxelles.eu/eu-institution-news/speech-by-president-von-der-leyen-at-the-european-parliament-plenary-on-the-russian-aggression-against-ukraine/>
 - 2022 State of the Union Address by President von der Leyen. – URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_5493

Надійшла до редколегії 01.05.23

Diana Sabadash, PhD (Philol.), Associate Prof.
ORCID: 0000-0001-8972-8003
e-mail: dianaplysak@gmail.com
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Vasylyna Lukaniuk, Student
ORCID: 0009-0005-3971-6131
e-mail: lukanyuk2001@gmail.com
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

CONCEPT DEMOCRACY IN THE SPEECHES OF THE WORLD LEADERS IN THE CONTEXT OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article reflects the results of the reconstruction of the concept DEMOCRACY in lexicographic sources and analysis of its actualization in the speeches of Joe Biden, Boris Johnson, Liz Truss, Ursula von der Leyen, and Volodymyr Zelensky in 2022 from the perspective of the Russian-Ukrainian war. Based on the component-semantic analysis of the definitions of the lexeme democracy in eight English-language explanatory dictionaries (Cambridge Dictionary, Oxford Learner's Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Macmillan Dictionary, Collins Online Dictionary, Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus, The Chambers Dictionary, Etymology Online Dictionary) was modeled, which includes core fields (people's government ma system of government), near (country, equality, right to vote) and far (freedom) periphery fields. The study of twelve selected speeches (67 pages of printed text) also made it possible to single out one more field of the far periphery – fight, which is actualized as a result of the objectification of such features of the concept as democracy under threat, union, protect/defend democracy, protect/defend freedom as a result of rethinking the concept of DEMOCRACY in the context of Russia's aggression against Ukraine. It was determined that in the speeches of world leaders in 2022, the concept of DEMOCRACY is verbalized with the help of tokens democracy, people, vote, elect, free, freedom, country, etc. The analysis of the features and frequency of their use indicate that the lexeme democracy in relation to other verbalizers prevails in the speeches of the American president, as evidenced by the number of the word usage – 111 times and Ursula von der Leyen's – 27 times; lexemes people (65 word usages) and country (64 word usages) dominate the speeches of Boris Johnson and Liz Truss; in the speech of Volodymyr Zelensky, free, freedom and people are the predominant verbalizers, which indicates the current priorities in the concept components for representatives of different nations. Contrasting the concepts of DEMOCRACY and AUTOCRACY to characterize Ukraine and its people and the aggressor country and its leader, respectively, reflect changes in the perception of Ukraine and Ukrainians on the world stage.

Keywords: concept, DEMOCRACY, field model, definitional analysis, component analysis, verbalizer, Russian-Ukrainian war.